

національній економіці, є засвоєння навичок сучасного підприємництва та управлінського досвіду – елементів конкурентоспроможності. Формується нове мислення, навички, психологія підприємця.

Висновки. Для збільшення надходжень інвестицій в економіку України і зокрема в агропромисловий комплекс, необхідне створення сприятливих умов господарювання, що передбачає впровадження системи заходів, спрямованих на поліпшення інвестиційного клімату, забезпечення прозорості і стабільності законодавства у сфері інвестування та оподаткування; реформування податкової системи шляхом скорочення загальної кількості податків і зменшення ставок деяких з них, ліквідацію економічно необґрунтованих пільг. Правове регулювання іноземних інвестицій слід підняти до рівня світових стандартів.

Для забезпечення ефективного використання інвестицій в АПК необхідно передбачити державну підтримку, зокрема, створення пільгових умов для реалізації вкладень, пов'язаних із науковою, науково-технічною та інноваційною діяльністю.

Джерела та література

1. Кибіров А.Я. Особливості розвитку сільського господарства США. – М., 1994.
2. Магомедов А.Н., Оверчук Л.Я. Финансовая инфраструктура сельскохозяйственного рынка США. Инновационные процессы в сельском хозяйстве // Сб. научных трудов «Социально-экономические проблемы развития АПК». – М., ВНИЭСХ, 2000. – С. 231.
3. Крылатых Э.Н., Кресникова Н.И., Семенова И.В. Развитие земельного оборота в России // Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий. – 2001. – №2. – С 11-14.
4. Государственное регулирование и техническая политика в сельском хозяйстве Японии (Аналитическая справка). – М.: ФГНУ «Росинформагротех», 2002. – Из. 1.
5. Черевко Г.В., Гарасим П.М., Калитка Г.Б. Закордонні інвестиції в економіку Польщі // Регіональна економіка. – 1998. – №1. – С. 111-117.
6. Іваницька Г.Б. Формування регіональної інвестиційної стратегії // Вісник ЛДАУ: Економіка АПК. – 2001. – №8. – С. 161-166.

Рибчук А.В.

ГЛОБАЛЬНА ВИРОБНИЧА ІНФРАСТРУКТУРА В СИСТЕМІ ЗАКОНОМІРНОСТЕЙ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Постановка проблеми. Глобальна виробнича інфраструктура, як категорія світового господарства органічно вписується в систему категорій, що характеризують сутнісні сторони інтернаціонального відтворювального процесу. Тому необхідно проаналізувати діалектичні взаємозв'язки міжнародної інфраструктури з адекватними законами та закономірностями розвитку і функціонування міжнародного виробництва.

Аналіз останніх публікацій. Дослідженню проблем глобальної виробничої інфраструктури та її ролі в інтернаціональному відтворювальному процесі присвячені окремі наукові публікації. Однак, безпосередньо особливості її взаємодії з основними закономірностями розвитку світового господарства в недостатній мірі представлені в сучасній економічній літературі.

Так, зокрема Кочетов Е. зазначає: « Немало важну роль в розвитку обох підсистем суспільного поділу праці (міжнаціонального та між фірмового) і у формуванні зрушень між ними відіграє і такий фактор, як рівень розвитку господарської інфраструктури в широкому змісті слова, включаючи виробничу складову...» [6, с.124].

Могільовкін І., розкриваючи вплив науково-технічної революції на розвиток глобальної виробничої інфраструктури відмічає: «Визначальне значення для розвитку транспорту у другій половині ХХ сторіччя мав швидкий технічний прогрес в період науково-технічної революції 60-70-х рр. ...Розвиток електронних засобів зв'язку, що глибоко пронизували... транспортні системи все більше перетворить транспортну інфраструктур в матеріальну базу процесу глобалізації світової економіки» [7, с.334].

Шишков Ю., аналізуючи місце об'єктів глобальної виробничої інфраструктури в системі міжнародного поділу праці підкреслює: «Історично ... структура міжнародного поділу праці постійно модернізується шляхом перенесення із високо розвинутих країн в менш розвинуті трудомістких, матеріало- і енергомістких, а також екологічно важких поверхів реального сектору економіки... Таке перенесення можливе тільки на достатньо підготовлений ґрунт... приймаючої країни, рівня розвитку її фінансової, транспортної та іншої інфраструктури...» [11, с.13].

Борко Ю. показуючи вплив процесу інтеграції на стан розвитку регіональної інфраструктури країн ЄС робить висновок, що «стимулюючий вплив інтеграції на економічний розвиток усіх... країн безумовний. Він проявляється у зміні пропорцій між сільським господарством, промисловістю та послугами, оновленні технології виробництва, розвитку інфраструктури» [1, с.20].

Злоказова Н. досліджуючи перспективи розвитку євро регіональної інфраструктури та роль у цьому процесі провідних ТНК зазначає: «Єдина транспортна інфраструктура на континенті має і суттєвий політичний аспект – інтереси національних урядів країн ЦСЄ повністю співпадають в цій частині з інтересами ТНК, що діють в регіоні» [4, с.63].

Філіпенко А. С. аналізуючи глобальний характер сучасних міжнародних економічних відносин та інфраструктури звертає увагу на те, що: «Початок III тисячоліття характеризується активізацією міжнародних портфельних інвестицій, що пов'язано з диверсифікацією та лібералізацією світового фінансового ринку, із

вдосконаленням його інституціональної та інформаційної інфраструктур» [10, с.411].

Виклад основного матеріалу. Процес формування глобальної виробничої інфраструктури в якості самостійної сфери обслуговування світового відтворювального процесу пройшов ряд етапів, пов'язаних з суспільним та міжнародним поділом праці. Якщо перший великий суспільний поділ праці тільки заклав умови для виникнення об'єктів інфраструктури в майбутньому, то другий – відділивши ремесло від землеробства, обумовив необхідність продуктообміну між містом та селом, що закономірно привело до виникнення елементів інфраструктури. Третій поділ праці – коли торгівля стала самостійною сферою діяльності, в обіг було втягнуто нові території, виникла потреба у мережі торгових шляхів засобів перевезення, що і заклало основу для створення інфраструктури. Тобто розвиток глобальної інфраструктури завжди пов'язаний з розвитком та поглибленням поділу праці, який виступає передумовою створення інфраструктурної сфери в цілому. Адекватно зі своєї сторони виробнича інфраструктура створює необхідні умови для поглиблення міжнародного поділу праці, спеціалізації та кооперування виробництва на національному рівні.

Аналізуючи генезис глобальної виробничої інфраструктури варто зазначити, що поглиблення поділу праці у сфері особливих умов (матеріально-речове виробництво) ускладнення структури (галузевої, територіальної, регіональної, міждержавної) організації цієї сфери сприяє розвитку міжнародних зв'язків, що викликає необхідність розширення тих видів діяльності, які забезпечують рух матеріально-речової продукції між державами, тобто галузей та об'єктів міжнародної інфраструктури. В свою чергу, процес міжнародного поділу праці у сфері загальних умов виробництва також супроводжується зростанням складності даної сфери, функціональним відокремленням окремих видів інфраструктурної діяльності витісняючи, власне, елементи матеріально-речового виробництва. Разом з тим, зміни матеріально-речової структури міжнародного товарного обігу це результат структурних зрушень у виробництві, поглибленні та модифікації суспільного поділу праці, зростання науково-технічного кооперування, посилення інтернаціоналізації виробничого процесу, що в кінцевому варіанті обумовлено і розвитком наднаціональної виробничої інфраструктури. А. Сміт зазначав, що „найбільший прогрес у розвитку продуктивної сили праці і значна частка мистецтва, вміння та розуміння, з яким вона скеровується та прикладається є по всій імовірності наслідком поділу праці” [9, с.333].

Сучасний механізм інтернаціоналізації, як результат науково-технічної революції відображає усі її тенденції, тому він досить гнучкий і реагує на всі зміни даної закономірності. Тим більше, що НТР обумовлює стрибкоподібний характер процесу інтернаціоналізації. Це обумовлено тим, що наукові відкриття в умовах сучасного світу отримують інтернаціональну форму і стають передумовою для народження саме виробничої інтернаціоналізації, котра не може реалізуватися без міжнародної виробничої інфраструктури. Тобто, мова йде про формування нових економічних структур – зразка глобальної виробничої інфраструктури.

Але це тільки одна передумова для подальшого розвитку виробничої інтернаціоналізації. Розвиток даного процесу обумовлений тим, що сучасна наука все більше перетворюється у продуктивну силу суспільства. Єдність науки та виробництва революціонує інтернаціоналізацію, оскільки вийшовши за національні межі, науково-технічні ідеї стають основою та орієнтиром для наступного етапу виробничої інтернаціоналізації – відповідної реакції міжнародної інфраструктури. Йдеться мова не тільки про національну, а власне глобальну виробничу інфраструктуру, що забезпечує функціонування нових міжнародних виробництв.

Практична реалізація наукових ідей безпосередньо пов'язана зі створенням цілого комплексу підприємств, формуванням нової або удосконаленням існуючих об'єктів міжнародної інфраструктури. Це в свою чергу розширює кількість об'єктів інфраструктури і поглиблює процес інтернаціоналізації безпосередньо на виробничій основі. Тобто, поступове перетворення, поетапність господарської інтернаціоналізації така, що результати НТР виходячи за національні рамки, стимулює виникнення нових об'єктів міжнародної інфраструктури, а остання в свою чергу посилює, розширює інтернаціоналізацію виробництва. „Такий своєрідний кругообіг інтернаціоналізації, який знову і знову повторюється, накладаючи одну інфраструктуру на іншу” [6, с.112]. Остання ще раз підтверджує системність, структурність глобальної виробничої інфраструктури.

Варто зазначити ще одну рису сучасного процесу світогосподарської інтернаціоналізації. Якщо раніше виробниче співробітництво, виходячи за національні рамки приєднувало нові господарські суб'єкти, то в нинішніх умовах, процес глобалізації переходить в іншу площину – глобалізацію не тільки самого виробництва, але й елементів його обслуговуючих – міжнародної виробничої інфраструктури.

Однією з важливих ознак функціонування світового співтовариства є інтенсивний розвиток інтеграційних процесів на мікро- та макро рівнях. Економічна взаємозалежність держав, інтернаціоналізація продуктивних сил сприяє подальшому розвитку інтеграційних процесів у світовій економіці. Тому основною метою економічної інтеграції, як якісно нового етапу інтернаціоналізації господарських зв'язків є більш тісніше співробітництво та взаємопроникнення окремих національних економік.

Процес інтеграції визначається декількома факторами, котрі свідчать про взаємозалежність першої з глобалізаційними тенденціями:

- подальшою інтернаціоналізацією виробництва, яка характеризується постійним кількісним зростанням, розвитком виробничо-інвестиційної діяльності, створенням міжнародних економічних комплексів, що зумовило необхідність розвитку міжнародної інфраструктури, котра виконує ключову роль в процесі глобалізації, а виникнення транснаціональних корпорацій тільки прискорило даний процес;
- глибинними зрушеннями в структурі міжнародного поділу праці, коли виробничі зв'язки утворюють тісну взаємодію між фірмами та всередині окремих компаній, виникає потреба у забезпеченні необхідними транспортними та іншими комунікаційними послугами, як необхідної умови відтворювального процесу на інтернаціональному рівні;

- науково-технічною революцією, яка виводить інтернаціоналізацію ринку та виробництва на якісно новий рівень, обумовлює необхідність міжнародного обміну досягненнями науки та техніки, формування нового технологічного базису. „На основі НТП в останні десятиріччя суттєво покращилась міжнародна транспортна інфраструктура завдяки розвитку нових поколінь авіаційного, автомобільного, водного та залізничного транспорту, а також швидкому зростанню мережі міжнародних трубопроводів” [11, с.35];
- відкритістю національних економік, свободою торгівлі, лібералізацією міжнародного обміну, що в цілому полегшило адаптацію національних господарств до зовнішніх факторів, сприяло більш активному їх включенню у міжнародний поділ праці, в процес широкого міжнародного співробітництва, котре не може ефективно функціонувати без глобальної виробничої інфраструктури.

Важливою закономірністю функціонування світового господарства є розвиток регіональної економічної інтеграції, яка проходячи ряд етапів свого формування потребує адекватної інфраструктури, що забезпечить її ефективність. Регіональні виробничі системи, що сформувалися у Західній Європі, Південно-Східній Азії, Америці, Африці та Арабському Сході доказують необхідність та право на існування нових суб'єктів міжнародних економічних відносин.

Особливістю інтеграційних об'єднань у нинішніх умовах є регіоналізм, який проходячи ряд етапів поступово усуває певні бар'єри між державами і створює передумови для більш ефективного виробництва та реалізації зовнішньоекономічних цілей. Нові регіональні утворення виступають фактором поступової інтеграції країн-учасниць у світову економічну систему, сприяють підняттю менш розвинених країн на вищий щабель економічного розвитку, і тим самим послаблюючи їх економічну залежність від індустріально розвинених держав. Окрім цього варто зазначити, що регіональна інтеграція згладжує негативні наслідки глобалізації для країн, що інтегруються та сприяє подальшому розгортанню глобалізаційних процесів виступаючи при цьому їх доповнюючим елементом, закріплює позиції національного капіталу, створює умови для підвищення конкурентоспроможності регіональних економічних систем. В результаті створюються цілісні регіональні господарські комплекси, які не в змозі функціонувати без об'єктів регіональної інфраструктури. У зв'язку з цим М. Комаров зазначає „...чим вищий рівень розвитку інфраструктури тим швидше та охоче в регіон приходять інвестиції, прибуває робоча сила, прискорюється економічний розвиток...” [5, с.20].

Процес інтернаціоналізації господарського життя призвів до виникнення міжнародних виробничих формувань – транснаціональних корпорацій, які є закономірним результатом розвитку та поглиблення міжнародного поділу праці і виступають, поки що, найефективнішою організаційною формою наднаціональних монополій в умовах глобалізації. „Транснаціоналізація являє собою процес посилення світової інтеграції в результаті глобальних операцій ТНК” [8, с.96]. Сучасний етап транснаціоналізації характеризується тим, що міжнародні виробничі альянси є тією причиною і наслідком, котрі безпосередньо формують глобальну виробничу інфраструктуру. Прикладом виступають такі ТНК, як „Дженерал моторз”, „ІБМ”, „Роял-датч-Шелл” які створюють інфраструктурну мережу в таких сферах, як транспорт, зв'язок, енергопостачання, особливо в умовах глобалізаційних процесів. Так, зокрема транснаціональні корпорації досить активно проникають у країни розширеного ЄС, особливо автомобілебудівні. За період 1995-2005 рр. виробники автомобілів різних країн світу вклали у Центрально-Східну та Східну Європу більше 24 млрд. дол., які в першу чергу скеровувалися у Польщу, Чехію, Словаччину, Угорщину та Румунію [1, с.46].

В сучасних умовах ТНК перетворилися в домінуючу силу наднаціонального виробництва та міжнародного поділу праці, вони стали основними суб'єктами експорту виробничого капіталу у формі прямих іноземних інвестицій, котрі сприяють інтеграції національних економік та створення інтернаціональної виробничої системи – матеріального ядра світової економіки в умовах глобалізації. В ролі прямого інвестора наднаціонального виробництва виступають ТНК, які переносять значну частину виробництва за кордон, створюють там мережу філій, котрі інтегровані в єдину мережу виробництва товарів та послуг, що дозволяє їм використовувати ресурси країн. Так, чисельність материнських ТНК зросла з 44580 одиниць у 1995 році до 77000 у 2005 році, а чисельність закордонних філій у тому ж році склала 770000 одиниць [10, с.30].

У різні періоди глобалізації ТНК як елемент фінансової інфраструктури по різному формували інтернаціональне виробництво. Напрями створення інтегрованої виробничої системи постійно залежать від типу виробництва, що переходить за кордон, країни його розміщення та функціонування ТНК. Їм в умовах лібералізації інвестиційної політики стає економічно прибутково розміщувати свої філії за межами країни, формуючи мережу елементів наднаціонального виробництва. Варто зазначити і те, що окремі національні економіки можуть швидше інтегруватися у глобальну виробничу систему, ніж інші, завдяки перевагам у географічному місцерозташуванні, поміркованій політиці щодо іноземних інвестицій, рівня розвитку інфраструктури тощо.

Діяльність транснаціональних корпорацій спрямована на створення міжнародного виробництва і в умовах глобалізації охоплює різні регіони світу та регіональні об'єднання та організації. Так в країнах ОЕСР американський капітал складає активізує свою діяльність завдяки відповідному інвестиційному кліматові, місткості ринку, розвинутій інфраструктурі. Що стосується країн ЦСЄ, то це нова сфера використання американських інвестицій. У 2002 р. обсяг наднаціональних прямих інвестицій склав 16,6 млрд. грн., або 1,1%, що обумовлено нетривалим інвестуванням [3, с.50]. Разом з тим, транснаціональний капітал формує і адекватну промислову політику, основною метою якої є адаптація національних економік до структурних перетворень. При цьому можуть використовуватися залучені кошти ТНК як внутрішніх, так зовнішніх інвесторів з метою розвитку малого та середнього бізнесу, формування міжнародного виробниц-

тва регіонального рівня. Не дивлячись на те, що транснаціональний капітал керує глобальними процесами, але наднаціональні органи ЄС можуть вносити коригування у їх прискорення та модернізацію об'єктів.

Останніми тенденціями у розвитку наднаціонального виробництва є те, що ТНК, зокрема американські, змінили тактику формування глобального виробництва. Якщо двадцять років тому основним напрямом було створення нових зарубіжних філій, то наприкінці ХХ ст. – злиття та “поглинання” іноземних компаній. Стимулом до такої тенденції стало відкриття ринків послуг у зацікавлених регіонах (у сфері телекомунікацій, енергопостачання, транспорту). У сфері послуг прями інвестиції США склали у 2002 р. – 1, 0224 млрд. дол. або 67, 2% [3, с.51].

Особливою стадією транснаціонального проникнення необхідно вважати розміщення ТНК науково-дослідної та дослідно-конструкторської діяльності. Це є свідченням того, що іноземний капітал високо оцінює якість національних наукових кадрів та рівень розвитку науково-технічного потенціалу. Для країни-реципієнта такий крок ТНК означає залучення до закордонного наукового досвіду лідерів інноваційного розвитку. Поряд з цим міжнародним монополією належить провідна роль у становленні глобальних мережних структур, і тим самим за допомогою виробничих і маркетингових мереж вони панують на світовому ринкові. Створивши умови для розвитку національної та регіональної інноваційної інфраструктури, ТНК через свої філії, мережу інтернаціонального впливу доказують необхідність та потребу функціонування і глобальної виробничої інфраструктури – базису планетарної економіки.

Таким чином, глобальна виробнича інфраструктура, як нове явище в системі закономірностей розвитку світового господарства виступає результатом поглиблення міжнародного поділу праці, розширення інтернаціоналізації господарського життя та процесу транснаціоналізації в умовах глобалістичних тенденцій економічного розвитку сучасної цивілізації. І в залежності від потреб окремих секторів світової економіки формуються і функціонують підсистеми глобальної виробничої інфраструктури.

Джерела та література

1. Борко Ю. А. Расширение и углубление европейской интеграции // МЭ и МО. – 2004. – №7. – С.20.
2. Гитин А. А. Деятельность европейских промышленных ТНК в ЦВЕ и СНГ // МЭ и МО. – 2006. – №9. – С.46.
3. Зименков Р.И., Романова Е.М. Американские ТНК за рубежом: стратегия, направления, формы. // МЭиМО. №8 – 2004. – С.51.
4. Злоказова Н. Е. Расширение ЕС: за и против с позиций его членов // МЭ и МО. – 2004. – №1. – С.63.
5. Комаров М. Инфраструктура регионов мира. – СПб. 2000. – С. 20.
6. Кочетов Э. Глоба листика. Теория, методология, практика. – М. „Норма”. 2002. – С. 112.
7. Могилевкин И. Транспорт. Мировая экономика: глобальные тенденции за 100 лет. // под ред. И. С. Королева. М. Экономист. 2003. – С. 334.
8. Рогач О. Особливості сучасного етапу транснаціоналізації світової економіки. Світова економіка. За ред. А. С. Філіпенка. 2001. – С. 96.
9. Сміт А. Дослідження про природу та причини багатства народів. –К. „Наукова думка”. 1992. – С. 333.
10. Філіпенко А.С. Глобальні форми економічного розвитку: історія і сучасність. – К.: Знання, 2007р. – С.730.
11. Шишков Ю. В. Глобализация – враг или союзник развивающихся стран// МЭ и МО. – 2003. – №4. – С.13.

Румянцев А.П., Вавелюк А.А.

РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Постановка проблеми. У сучасних умовах зростає роль ЄС як одного з основних економічних центрів світового співтовариства. У зв'язку з цим об'єктивно формуються передумови раціонального використання переваг інтеграційної взаємодії України з ЄС. Це є суттєвим чинником стабільного розвитку вітчизняного господарства в умовах інтенсифікації інтеграційних процесів між країнами світу і орієнтує на дослідження виважених рішень щодо розвитку конкретних форм економічного співробітництва України з ЄС.

Аналіз останніх публікацій. Серед наукових праць присвячених дослідженню проблем інтеграції України до ЄС необхідно виділити роботи Будкін В.С., Копійки В.В., Лук'яненко Д.Г., Новицький В.С., Поручник А.М., Шниркова О.І., Чужикова В.І., Хахлюка А.М., Філіпчнка А.С. та інших (1, 2, 3), в яких досліджуються передумови, особливості, тенденції, механізми розвитку економічного, політичного, правового співробітництва України до моменту набуття нашої держави членства у СОТ та прийняття останніх документів про розширення економічної співпраці України з ЄС. Саме це є підставою для проведення дослідження пріоритетних напрямів розвитку інтеграційних зв'язків між Україною та ЄС на сучасному етапі глобалізації світового господарства.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах Європейський Союз є провідним міжнародним інтеграційним об'єднанням, яке вже існує на європейському континенті понад півстоліття. Інші міжнародні угруповання або припинили своє існування, або значно скоротили сферу своєї діяльності. Незважаючи на існуючі реальні проблеми у соціально-економічному розвитку (уповільнення темпів економічного зростання, достатньо високий рівень безробіття, ускладнення механізму прийняття комуні тарних рішень та ін.),